

A "cigánykérdésről"

Írta: Szabóné Kármán Judit

2010. augusztus 27. péntek, 16:24 - Módosítás: 2010. augusztus 28. szombat, 12:58

...Ma úgy tűnik, kevesen álmodnak a cigányság sorsának jobbításáról. Arról igen, hogy rendnek kellene lennie az országban, s úgy vélik legtöbbször, ennyi elég is lesz ahhoz, hogy végre béke legyen (legalábbis a „cigányügy” tekintetében).

Talán ennek is köszönhető, hogy egyetlen párt programjában sem fedezhető fel átfogó, célzott terv a cigányság helyzetének rendezése érdekében. Márpedig „magától”, „csak úgy, spontán” nem változik semmi.

Azzal áztatni magunkat és a cigányság vezetőit, hogy a gazdasági motor beindítása után itt hamarosan (de legalábbis tíz év alatt) új munkahelyek százezrei várják majd a cigányokat, s ezáltal minden megoldódik, elérkezik a Kánaán, enyhén szólva is illúzió.

A "cigánykérdésről"

Írta: Szabóné Kármán Judit

2010. augusztus 27. péntek, 16:24 - Módosítás: 2010. augusztus 28. szombat, 12:58

Elég, ha valaki megnézi a cigányság iskolázottsági mutatóit, számbeli felülreprezentáltságát az ország leszakadt régióiban, ismeri, és számításba veszi a szegregált telepek, gettók szubkultúrája talaján kialakult, s a szegény-kultúrával összefonódott, gyakran a bűnözés (az erdei fabeszerezéstől a színesfémlopáson, prostitúción, drogkereskedésen, uzsorázáson keresztül a rablásig terjedő bűnelkövetések), a nihil, a kilátástalanság, a nyomor melegágyán lepergő életeteket, sorsokat.

Elég, ha ismeri a diplomássá vált (s a diploma megszerzéséig sokszor a nyomorból, a nincstelenségből a többségnél jóval hosszabb és nehezebb utat bejárók „akkor talán majd befogadnak”), s végül elhelyezkedni nem tudó cigány fiatalok elkeseredettségét, ismeri azt a fájdalmat, amit a megvetettség okoz a tisztességes, jóra igyekvő cigány embereknek (pusztán azért, mert cigánynak születtek), ha egyszer is megérti annak a cigány embernek a szorongását, aki azért fohászkodik Istenhez, hogy születendő gyermeke minél világosabb bőrszínű legyen, hogy ne érje annyi megaláztatás az életben mint őt, máris érti, miért nem lesz itt „csak úgy, spontán” tejjel-mézzel folyó ország e 6-700 000 (vagy még több) főt számláló népcsoport számára.

S ne áltassuk magunkat, akkor a többség számára sem lesz!

Pedig még soha - közös történelmünk hatszáz éve során – nem volt ennyire elodázhatatlanul fontos a nemzet egészének sorsa, jövője szempontjából a „kiegyezés”, egy újfajta diskurzus kialakítása cigányok és nem cigányok között, s a cigányság helyzetének rendezése.

A halogatás bűn, amint Márai is írja: „Magyarország igazi tehertétele nem az, amit cselekedett, hanem amit elmulasztott. és végül mindenkinek felett: amit eltűrt.”. Márpedig a „cigányügy” valódi rendezését kétszáz éve halogatjuk, toljuk magunk előtt, miközben a feladat egyre súlyosabbá, nehezebbé vált; a meg nem oldott problémákra újak majd még újabbak rakodtak.

Valójában történelmünk során többször is felmerült a „cigányügy” rendezésének igénye, de valami mindig közbejött; valami ennél fontosabb országos ügy felülírta azt, vagy a rendezési terv egyszerűen elveszett a bürokrácia labirintusaiban, ill. rosszul, mindenféle szakértelmet nélkülözve igyekeztek megoldani. (...)

Ma egyfajta társadalmi amnézia működik: úgy állítják be a cigányokat, mintha ők vonultak volna ki munkaerőpiacról, ők tagadtak volna meg a munkavégzést, s cseréltek volna fel a lapátot, csákányt az otthoni heverőre, a falopásra, az éhezésre. Így aztán könnyen kialakul a lusta,

A "cigánykérdésről"

Írta: Szabóné Kármán Judit

2010. augusztus 27. péntek, 16:24 - Módosítás: 2010. augusztus 28. szombat, 12:58

mihaszna, élősködő cigány sztereotípiája, sőt, olyanfajta diskurzus, amelyik mindezt etnicizálja, a cigányság sajátságos kulturális másságával magyarázza.

Az már egy másik kérdés, hogy a generációk óta a segélyezésben szocializálódó népességet – melyben a munkanélküliséggel együtt járó szociálpszichológiai változások jelentősek – miképp lehet kimozdítani a tanult tehetetlenség állapotából. (...)

Mit lehet, mit kell tenni? Minél többet, szakszerűen, átgondoltan, nemzedékekre előre tervezve, a sokféle feladat megoldását összehangolva. Mindenekelőtt azonban egyfelől politikai szándékra, másfelől széles társadalmi konszenzusra van szükség. Józanul gondolkodó, előrelátó, a haza sorsáért tenni akaró politikusnak valószínűleg nem is kérdés, hogy e feladatot nem lehet megkerülni, minden súlyával együtt fel kell vállalni. A közmegegyezés megszerzése, a széles tömegek felelős gondolkodásának, a cigány kisebbség problémája iránti fogékonyságának kialakítása már jóval nehezebb, több irányból kell hozzáfogni.

(...)

A cigányság megismerésének, az előítéletek, a féltelmek, sztereotípiák csökkentésének fontos helyszíne kell hogy legyen az iskola; az alap-közép és felsőfokú képzésbe mindenütt be kell vezetni a cigányságról szóló tananyagot. Csak ilyen keret, háttér megteremtése mellett lehetnek eredményesek a cigányság helyzetének változtatását megcélzó tevékenységek. A minőségi oktatás biztosítása az elvégzendő feladatok közül toronymagasan kiemelkedik az oktatás, mégpedig a minőségi oktatás kérdése.

Megfelelő oktatás nélkül ugyanis mindenféle előrelépés lehetetlen; szakma, érettségi, diploma nélkül továbbra sem lesz munka, de marad helyette a nyomor, a megvetettség, a segélyeken való tengődés, az alkalmi, fekete munkák, az egészségtelen életmód, lakóhely, a betegségek, devianciák, a korai halál, s mindez átörökitése a következő generációkra.

Az oktatás tehát mindennek az alfája!

De csak a minőségi oktatás, amit a szegregált oktatás sem a múltban nem tudott, sem a

jelenben nem tud megvalósítani, s nem lesz képes a jövőben sem. A cigányság oktatási mutatói ezt egyértelműen bizonyítják. Egyedüli megoldás az integráció, az etnikai alapú elkülönített oktatás megszüntetése, amit mindenütt meg kell valósítani, ahol egy kis esély is van rá. Az integrált oktatás igenis sikeres, de megvalósításának nélkülözhetetlen kritériumai vannak; az elszántság az „ügy” érdekében, megfelelően kidolgozott program, kellően felkészített pedagógusok, szülők, gyermekek, iskolák, és közvélemény, valamint elegendő idő mindez eléréséhez. Az integrált oktatás – a tévhittel ellentétben – nem azt jelenti, hogy 15 problémás háttérű cigány gyermeket beteszünk 15-20 nem cigány gyermek mellé egy osztályba egyik napról a másikra.

Szó sincs erről! Komoly, összehangolt munka eredménye, s nem a liberális ideológia függvénye, amint ezt jól bizonyítja a két „integrációs sikertörténet”, a fideszes vezetésű Hódmezővásárhely, ill. a szocialista polgármester által irányított Szeged példája is. Az integráció ellen nem harcolni kell, hanem átgondolni, tanulmányozni az elért eredményeket, esélyt adni további sikerekre, hisz ez az egyetlen járható út, egy hazában élünk, együtt kell dolgoznunk és tanulnunk is.

Ismerve a KDNP oktatási programját –, pozitív változások várhatók a rendkívüli módon tönkretett magyar oktatási rendszerben. A várakozásoknak megfelelően talán újra rend és fegyelem lesz az iskolákban, visszaáll a pedagógus tekintélye, a tanulás becsülete. Csupán az integrált oktatás, a cigány gyermekek minőségi oktatásának biztosítása nem szerepel a programban!

Márpedig akkor mitől javulna a cigányok iskolázottsága? Az elérendő célként felsorolt elemek a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas években, a poroszos iskolai rendszerben természetes velejárói voltak az oktatásnak, mégis siralmasak a cigányok iskolázottsági eredményei. Nem a fegyelem, a tekintély, hanem a minősége oktatás hiánya az egyik legfőbb oka a cigányság tömeges aluliskolázottságának. Persze, egyértelmű, hogy még számos más okkal is számolnunk kell: mint szülői motivátlanság, a másfajta szocializációból fakadó hátrányok, az óvodáztatás hiánya, a tanulás otthoni feltételeinek hiánya stb.

Ezek megléte azonban nem mentesít a magas színvonalú oktatás biztosításának kötelezettsége alól. Minőségi – azaz érettségi, szakma megszerzését, egyetemi/főiskolai továbbtanulást lehetővé tevő - oktatást szegregált osztályban: 25-30 problémás, nehéz szociális

A "cigánykérdésről"

Írta: Szabóné Kármán Judit

2010. augusztus 27. péntek, 16:24 - Módosítás: 2010. augusztus 28. szombat, 12:58

helyzetű, motiválatlan, egymást lehúzó gyermek között, motiválatlan, vagy a sűrített „gyermekanyag” okozta kudarcok miatt igen gyorsan azzá való, kiégő pedagógusok még emberfeletti munkával sem képesek nyújtani.

Az integrált oktatásban másfajta, de elsajátítható módszereket használnak a pedagógusok, s ezekben az intézményekben gyakran támaszkodnak pedagógus- hallgatók mentori munkájára is, valamint segíti a tanítást roma/cigány származású pedagógiai asszisztens, ill. az iskolában cigány pedellust foglalkoztatnak. Az integrált oktatás módszereit már nem kell kitalálnunk, sikeresen alkalmazzák azokat különböző kultúrájú, eltérő szociális háttérű gyermekek közös oktatásában szerte a világon.

Egyre inkább ismert az a nézet, hogy az individuális versenyeztetés helyett sokkal hatékonyabb, s az egész közösség szempontjából is előnyösebb, ha az ún. kooperatív módszereket alkalmazzák az oktatásban. E. Aronson, a szociálpszichológia világhírű professzora, az integrált oktatás híve, múlt év végén hazánkban járva előadásaiban, nyilatkozataiban példákkal is alátámasztotta ezt.

Tapasztalatuk szerint, az általuk bevezetett mozaik módszer segítségével sikeresen képesek együtt tanulni fehér és fekete diákok az Egyesült Államok iskoláiban, míg a hagyományos módon oktató többi intézményben továbbra is jellemző az iskolai erőszak, az agresszió különféle megnyilvánulásai diákokkal és tanárokkal szemben, s nagymértékű a kisebbséghez tartozók iskolai lemorzsolódása, kudarca.

A cigány gyermekek sikeres iskolai előmenetelének nélkülözhetetlen feltétele a legalább három éven át tartó, rendszeres óvodai nevelésben való részvétel, mely alkalmas arra, hogy a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetből induló gyermekek esélyeit jelentősen javítsa. A szülőt s a gyermeket az óvoda felkészíti a többségi társadalom – s a többségi iskola! - elvárásaira, s kiváló lehetőség arra is, hogy közös szocializációs térben ismerkedjen, szokja és hasson egymásra, bontsa le az előítéleteit mindkét fél.

Két, igen komoly akadálya van a cigány gyermekek rendszeres óvodáztatásának; az óvoda, ill. az óvodai férőhely hiánya valamint a szülők motiválatlansága.

Ma Magyarországon évente ötezer gyermeket nem vesznek fel óvodába férőhely hiánya miatt. Hiába mutatja kormányzati adat, hogy meg tartalék is van a rendszerben, a helyzet igen

kedvezőtlen; egyrészt óriási aránytalanság van települések, régiók, de még városrészek, kerületek között is óvodai férőhelyek ill. óvodák számát tekintve, másrészt a papíron öt évesként kötelezően beíratott gyermekek jelentős része – s különösen a hátrányos helyzetű és cigány gyermekek – rendszertelenül, ritkán (vagy egyáltalán nem) látogatják az óvodát. A nagyvárosokban, s vonzáskörzetükben zsúfoltak az óvodák, jóval kevesebb a férőhely, mint a felvételre jelentkezők száma.

Ugyanilyen gonddal küszködnek az egyre inkább elszegényedő települések is, ahol nő a hátrányos helyzetű gyermekek száma, ugyanakkor az önkormányzat képtelen kigazdálkodni az óvoda fenntartásához, a szakemberek béréhez szükséges összeget. Mindezek eredménye, hogy egyre több óvoda megszűnik, a fennmaradok olyan többlet kihasználtsággal működnek, ahova már nem tudják felvenni az igénylőket. S ezek az óvodai férőhely illetve óvoda nélküli települések az országnak a leghátrányosabb helyzetű régióiban vannak! S pontosan e helyeken termelődik újra az iskolázatlan, munkaerőpiacon képzettség nélkül elhelyezkedni nem tudó, gettótelepüléseken, gettóregiókba tömörülő, szegregáltan élő hátrányos helyzetű és roma/cigány népesség.

A kistelepülések óvodainak, kisiskoláinak megszüntetése beláthatatlan karokat okoz a fentiek miatt az egész országnak, lehetetlenné téve a cigányság felemelkedését.

Sürgető feladat tehát az óvodák újbóli megnyitása, a férőhelyek bővítése, s különösen a hátrányos helyzetű gyermekek folyamatos óvodai nevelésben való részvétele. Ennek fontosságát sokszor a szegénységben, mélyszegénységben élők nem ismerik fel, ezért a gyermekek, a felnövekvő generáció érdekében ösztönözni kell – akár „kemény” módszerekkel is, pl. a családi pótlék utalását a rendszeres óvodáztatáshoz kötve – a családokat. (S ha valaki ebben bármiféle „büntető” gesztust szeretne felfedezni, annak figyelmébe ajánlom József Attila versének sorait: *„Érted haragszom, nem ellened, nosza szorítsd meg a kezem, mellyel magosra tartalak almaimban, erősítsen az én haragom, dehogy is bántson...”*).

Az iskolázottság mutatóinak drasztikus javítása érdekében országszerte szükség van a már meglevő tanodák mellett újak létrehozására. Az iskolán kívüli tanulást is mindenképpen támogatni kell; a szűkös, szegényes otthoni körülmények, a sok gyermek, a saját tanulási tér hiánya, a szülői segítség nélkülözése lehetetlenné teszi a felkészülést.

A tanodák azonban biztosítani tudják a nyugodt, tiszta, világos körülményeket, hozzáértő tanári segítséget, könyveket, számológépet, s mindennek felett olyan közösséget, ahol a tudás, az előbbre jutás igénye érték. Az ilyen, s ehhez hasonló esélykiegyenlítő módszerek jóval eredményesebbek, mint a pozitív diszkrimináció olyan megoldási módjai, amelyek alacsonyabbra teszik a mércét a cigány fiatalok előtt. (...)

A "cigánykérdésről"

Írta: Szabóné Kármán Judit

2010. augusztus 27. péntek, 16:24 - Módosítás: 2010. augusztus 28. szombat, 12:58

(Részlet a szerző: A cigánykérdésről őszintén című tanulmányából)